מדרש אגדה — ויקהל

ויקהל משה. זה שאמר הכתוב מי כהחכם [ומי] יודע פשר דבר וגו' (קהלת ח' א'), אשריהם הצדיקים שיודעים לעשות פשרה בין ישראל לאביהם שבשמים, לפיכך אמר משה רבינו ע"ה ויקהל, תבוא ועשו לי מקדש (שמות כ"ה ח'), ותכפר על מעשה העגל, שנאמר בו קום עשה לנו אלהים (שם לב א'), ותבוא קהלת משה רבינו, שנאמר ויקהל משה את כל עדת וגו' ותכפר על קהלת אהרן, דכתיב ויקהל העם על אהרן (שם שם), [תבוא אמירת משה רבינו שנאמר ויאמר אליהם משה, ויכפר על אמירת אהרן], שנאמר ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים (שם שם). תבוא אמירת זה הדבר (פסוק ד'), ותכפר על אמירת כי זה משה האיש (שם לב א'), תבוא אלה הדברים, ותכפר על אמירת אלה אלהיך ישראל (שם שם ד'). תבוא נתינת הזהב התנופה, ותכפר על נתינת זהב העגל, ועליו אמר דוד ע"ה הטיבה ה' לטובים ולישרים בלבותם (תהלים קכ"ה ד'): ד"א ויקהל משה. הוצרכה פרשה זו להיות בקהלה להקהילם ולהזהירם על השבת, כי יותר מן השבת אין חומרא לא מועדים ולא דבר אחר. וכן טורנוסרופוס שאל את ר' עקיבא, אמר ליה מה היום מיומים, אמר לו מה גבר את בגוברין, אמר לו מה אמרית לך ומאי אמרית לי, אמר ליה אמרת לי מאי שנא יומא דשבתא מכל יומיא, ואנא אמרית לך מאי שנא טורנוסרופוס מכל גבריא, אמר ליה שרצה המלך לכבדיני, א"ל אף זו רצה המלך לכבדה, אמה ליה מנאן את מודע לי, אמר ליה הה נהר סנבטיון יוכיח, שהוא מושך אבנים כל ימי השבוע ובשבת נח: ששת ימים. כאן הוא אומר ששת ימים תעשה מלאכה, ובמקום אחר אומר ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך (שמות כ' ט'), כיצד יתקיימו שני המקראות, כשישראל עושין רצונו של מקום ששת ימים תעשה מלאכה, נעשית על ידי אחרים, וכשאין ישראל עושין רצונו של מקום, ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך שמלאכתך על ידי עצמך, ולא עוד אלא ועבדת את אויבך (דברים כ"ח מ"ח): לא תבערו אש. הבערה בכלל היתה ולמה יצאת ללמד מה הבערה מיוחדת שהיא אחת מל"ט אבות מלאכות וחייב עליה בפני עצמה, אף שאר ל"ט אבות מלאכות לחייב על כל אחת ואחת: ויאמר משה וגו' ה הדבר אשר צוה ה' לאמר. כי לא מדעתי צויתי אתכם: קחו מאתכם. קחו זכות לעצמכם, קחו ברכה לאנשי ביתכם, וכן דוד ע"ה אמר כי ממך הכל ומידך נתנו לך (דה"א כ"ט י"ד) ופירוש מאתכם מרצונכם: יביאה את תרומת ה'. מכאן למדנו שמשעה שהתנדבו לבם אינו רשאי לשהותה, אלא יביאה אצל הגזבר: וכל חכם לב. הקדיש הקב"ה מ"ב מלאכות הללו, לבטל מ"ב קרבנות שהקריב בלק בן צפור לקלל את ישראל, שהרי העלה פר ואיל במזבח ושבעה אלים עם שבעה פרים שלשה פעמים הרי מ"ב. נתבטלו ע"י מועד, שנא' בו מ"ב [אתים], והוא שאמר בלעם מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל, (במדבר כ"ד ה') וכנגדם מ"ב מסעות שנסעו ישראל מצרים ועד הירדן: ויבאו האנשים על הנשים. מה בא ללמדינו, כי אמרו ישראל במה יתכפר עון פריקת נזמי נשותינו ובנינו ובנותינו אשר נתנו לעשות אלהי זהב, וכיון שהקהילם משה, מיד באו האנשים על הנשים,

והביאו חח ונזם לכפר על נפשותיהם: חח. יכפר על מעשה ידם, ונזם יכפר על שמיעת אזנם, וכומז הוא דפוס הרחם, ויכפר על מקורם, בשביל שלא נזהרו בדם נדה: ומפני מה מנה הכתוב תכשיטי חוץ כגון חח ונזם, עם תכשיטי פנימי הוא כומז, אלא ללמדני שכל המסתכל באצבע קטנה של אשה כאלו מסתכל במקום תורף: וכל אשה חכמת לב. ללמדך שאין חכמה לאשה אלא בפלך, אבל בדבר אחר לא חס וחלילה שיש בהם דעת: והנשיאים הביאו את אבני השהם. יש אומרים נשיאי ישראל, ויש אומרים העננים, כמו שנאמר מעלה נשיאים (תהלים קל"ה ז'): ראו קרא ה' בשם בצלאל. ולמה נקרא שמו בצלאל, שהוא יושב בצל אל. ותחלה עשה הארון ואחר כך כל הכלים. ועשה שני ארונות אחד שהיה יוצא למלחמה והיו בו שברי לוחות, ואחד שהיה עמהם במחנה והיה בו ספר תורה, שנאמר וארון ברית ה' נוסע לפניהם (במדבר י' ל"ג), וארון הברית לא יצא לעולם למלחמה, אלא בימי חפני ופנחס, שנאמר וישלח העם שילה (ויקחו) [וישאו] משם [את] ארון ברית ה' (ש"א ד' ד'), והיה בו לוחות שנים, וספר תורה מצדו, שנא' אין בארון רק שני לוחות (אבנים) [האבנים] (מ"א ח' ט'), ארון שעשה בצלאל כמין שלש תיבות, שתים של זהב, ואמצעי של עץ, נתן של עץ לתוך של זהב, ושל זהב לתוך של עץ, וחיפה שפתו זהב, וכפורת של זהב היה עליו מלמעלה, ושתי טבעות בצפונו ושתים בדרומו, שהיו נותנים בהם את הבדים, ולא היו זזים משם לעולם, שנאמר לא יסורו ממנו (שמות כ"ה ט"ו): ובעונותינו היום הכל נגנז, והשם ברחמיו יזכנו בביאת גואלינו ובבנין בית מקדשינו, ונראה כל ענייני בית המקדש בעינינו אמן נצח: